2.3. Deşi de un alt rang, în aceeaşi categorie a opţiunilor se încadrează situaţiile care conţin elemente ce se constituie în mărci de ordin lexical, supuse factorilor areali, tendinţelor de utilizare a unui termen regional ori a unuia mai mult sau mai puţin larg cunoscut receptorului. Acest tip de opţiune este, într-o anumită măsură şi în mod aparent paradoxal, o opţiune condiţionată de factori ce ţin de mediul natural şi cultural al traducătorului şi revizorului.

> Precum în alte situaţii, nu mereu se poate considera că un anumit termen derivă, fără echivoc, dintr-o anumită tendinţă acţionînd singură, aşadar s-ar încadra în mod categoric într-o clasă dată. Principala cauză a acestei stări este de ordin obiectiv, întrucît unul şi acelaşi termen poate servi la fel de bine atingerii mai multor scopuri, el fiind încărcat cu mai mult valenţe de acest fel şi fiind situat în mai multe sfere ale sistemului lexical. Clasificarea exemplelor de mai jos, operată pe baza unor criterii stabilite în funcţie de caracteristicile termenilor intraţi în relaţie, este conformă cu ceea ce s-a considerat a fi preponderent în fiecare din situaţiile cu care s-a exemplificat.

O situaţie complexă se înregistrează în cazurile în care se are în vedere relaţia *arhaism* / *cultism* / *termen uzual*. De multe ori, elementele lexicale apar în text doar ca reflex al unor deprinderi de echivalare a termenilor traduşi cu alţi termeni, uzuali în sistemul lexical al mediului scriptorului sau, dimpotrivă, acesta putea utiliza termeni care-i erau mai puţin familiari, dar pe care îi investea cu felurite valori, după cum îi simţea ori după cum îi considera ca adecvaţi contextului de tradus. Alteori, raţiunile pentru care sînt utilizaţi anumiţi termeni şi nu alţii ţin de proprietatea acestora şi cu care ar fi dotat astfel traducerea. De aceea, nu se poate considera de fiecare dată că opţiunile cărturarilor sînt încărcate cu maximum de conştienţă, sau că, în epocă, o astfel de delimitare era clar trasată şi operaţională. Cu toate acestea, la aproape orice text ne-am referi, este dificil să se treacă cu vederea peste anumite situaţii, în mod rezonabil încadrabile în categoria opţiunilor. Avînd în vedere că, uneori, scriptorii se gîndeau la gradul de cizelare a textului treptat constituit prin traducere, iar alteori erau concentraţi asupra utilităţii acestuia (dată mai cu seamă de inteligibilitate), această distincţie devine pe alocuri relativă şi greu de tranşat.

2.3.1. Astfel, sub FA 7, 35 apar: „*jude* sau judeţu" (CB), „*jude* sau judecătoriu" (CP), „*domnu* şi giudeţ" (NTB), „*biruitoriu* şi judecătoriu" (BB) 'stăpînitor'[1]. Preferinţa BB pentru termenul de origine maghiară [pentru care vezi şi: „*ţinearea* limbilor" (NTB, FA 7, 45), faţă de: „*biruinţa* limbilor" (BB); „era în *putearea* ta" (NTB, FA 5, 4), faţă de: „întru a ta *biruinţă* era" (BB)], ar putea arăta că acesta era perceput de către autorii BB ca aparţinînd normei culte, în vreme ce cuvîntul din NTB era, în acelaşi timp, considerat ca mai puţin preferabil. Totodată, un termen precum cel din CB şi CP devenise deja arhaic prin caducizarea relaţiei şi conţinutului instituţiei respective. Este de remarcat că în acelaşi verset apar: „Dumnezău *biruitoriu*" (BB) alături de: „*Domnul* Dumnezău" (NTB).

2.3.2. Acelaşi fenomen pare a sta şi la baza traducerilor de mai jos: „şi-i conteni pre ei" (NTB, *Mt.* 12, 16), faţă de: „şi-i certă pre ei" (BB); „şi nu feace acolo" (NTB, *Mt.* 13, 58), faţă de: „şi nu făcu acolo" (BB); de asemenea, opţiunea din BB: „se temu de *gloată*, căci ca un proroc îl avea pre el" (*Mt.* 14, 5), faţă de: „se temea de *dihanie* căce ca un proroc avea pre el" (NTB), opţiune lesne de înţeles avînd în vedere că textele latin şi grecesc prezintă *populum*, respectiv τὸν ὄχλον, dar mai ales faptul că termenul slavon din NTB este utilizat cu o valoare ce decurge din cea etimologică. Este de presupus că, din perspectiva normei culte, *dihanie* avea o poziţie inferioară comparativ cu *gloată*, motiv pentru care BB îl preferă pe cel din urmă.

2.3.3. Sub FA, 7, 19, NTB prezintă *porobocii*[2], BB *pruncii*, iar CB şi CP *tinerii*, loc în care textul grecesc prezintă τὰ βρέφη, cel latinesc *infantes*, iar cel slavon **младенце**. Întrucît, pentru un astfel de cîmp semantic, nu se poate accepta lipsa unei diferenţieri între termenii referitori la diferitele vîrste ale imaturităţii, cauza pentru care apare deosebirea între textele secolului al XVI-lea şi cele ale secolului următor ar putea sta în chiar situaţia termenilor traduşi. După cum se vede, fie traducînd din greacă, fie traducînd din latină, posibilele soluţii nu pot avea în vedere decît denominaţii care se referă la 'nou născut' sau 'prunc'. Cauza opţiunii, cel puţin a CB, într-o direcţie care, fară a fi greşită, poate fi considerată ca fiind uşor exagerată sau dată de o uşoară extrapolare, pare a sta în valenţele termenului slavon tradus. Există situaţii în care termenii unei familii lexical-semantice pot dezvolta între ei relaţii atît de strînse încît simplul lor uz este de natură să genereze confuzii de sensuri şi redundanţă. În plus, noţiunile 'prunc' şi 'tînăr' sînt noţiuni-proprietăţi. Ambele trimit către o însuşire văzută ca dominantă. Dar cea de-a doua poate fi utilizată şi ca termen generic, căci orice prunc este şi tînăr, în relaţie cu alte vîrste, dat fiind că vîrstele sînt concepute din perspectiva matur/imatur. Nu se poate, însă, afirma despre tînăr că este şi prunc, aşadar relaţia dintre cele două este de subordonare. În acest fel, posibilitatea de a utiliza un termen în locul celuilalt, adică de a lărgi sfera unei noţiuni, este dată de prezenţa notelor comune ale celor două. Faptul acesta se poate ilustra atît prin simpla

[1] În textul slavon apare: **кнєзд или сѫдіѭ**, în cel grecesc: ἄρχοντα καὶ δικαστήν.

[2] *Poroboc* şi *porobocii*, termeni des întîlniţi în NTB şi PO, apar şi sub *Marcu* 10, 13-15, pentru care BB prezintă *copil*, *copiii*.

BDD-B2-12 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.171 (2026-09-12 05:08:09 UTC)

observare a bazei **ѡлдѧ-**, prin care se formau foarte multe cuvinte, pe o gamă largă de sensuri: 'recens natus, fetus, puer, pullus, tener, immaturus', cît şi din analiza uzurilor şi valorilor contextuale pe care le puteau cunoaşte respectivii termeni. Prin sensurile 'βρέφος, infans, pullus', pe care vsl. **ѡлдѧенъцъ** le avea, se explică atît posibilitatea ca în contextul nostru *tînăr* să fie utilizat pentru 'prunc', cît şi posibilitatea ca traducătorii să fi socotit că în context este vorba despre 'tineri' în general.

2.3.4. Fără să se poată afirma că între cele două explicaţii există un raport de contradicţie, cazul următor înclină balanţa spre cea de-a doua cale. Sub FA 20, 9 şi 12, NTB prezintă *voinic tinăr*, respectiv *fecior*, BB prezintă *tinerel*, respectiv *copil*, în CB, CV şi CP apare *june*, respectiv *prunc* (CB, CV), *fecior* (CP), redîndu-se astfel νεανίας, respectiv παῖς şi **ѭнѡша** 'νεανίσκος, iuvenis', respectiv **ѡтрѡкъ** 'παῖς, puer'. Deşi este vorba despre aceeaşi persoană, în acelaşi moment al vieţii sale, în versetul 9, textul biblic se referă la Eutih în mod neutru, iar în versetul 12, cu o anumită compasiune şi simpatie. Aceasta poate fi motivaţia pentru care un oarecare tînăr Eutih, care asculta predica lui Pavel dintr-un loc neprivilegiat, probabil intoxicat cu monooxid de carbon şi socotit mort de către credincioşi, o dată recuperat, este privit îndeaproape, ca element de viitor al comunităţii, acum, însă, prunc firav, totuşi, al aceleiaşi comunităţi, datoare să-l protejeze, să-l educe şi să-l preţuiască pentru posibilitatea de viitor pe care o înglobează. Aici poate sta cauza pentru care textul grecesc schimbă termenii, sugerînd cu tărie gama în care trebuie considerată întîmplarea, de altminteri, una care nu-şi avea locul în cea de-a doua evanghelie a lui Luca. De aceea, este inutilă orice judecată privitoare la relaţia dintre intervalele de vîrstă către care termenii trimit (prin *june, fecior*; *voinic tinăr, fecior* şi *tinerel, copil* - din CP, NTB şi BB - se face referire la vîrste succesive, situate într-un interval ce vine după pruncie şi merge pînă spre adolescenţă, în vreme ce *june, prunc* din CB şi CV trimit către extremele primei mari perioade din dezvoltarea fiinţei umane), întrucît cel de-al doilea termen nu este utilizat pentru valoarea sa denotativă, el apărînd ca atare pentru sugestiile pe care le face.

Felul în care, sub forţa constrîngerii termenilor din textele grecesc şi slavon, traducerile româneşti îşi manifestă în continuare opţiunile ţine de alţi factori. În primul moment, NTB delimitează cu limpezime intervalul de vîrstă şi statutul persoanei, apoi foloseşte un termen relaţionat cu precedenta sintagmă şi compatibil cu aceasta în Transilvania. Opţiunea BB diferă mai ales la nivelul termenilor utilizaţi. În aria muntenească, diminutivul *tinerel*, creat din perspectiva maturităţii depline, jumătate ironic, jumătate ocrotitor, oricum generat de atitudinea superioară a emiţătorului, poate foarte bine semnifica vîrsta dintre preadolescenţă şi momentul în care individul începe să devină bun de oaste. Opţiunile CB, CV şi CP ţin de timp, spaţiu şi influenţe culte. Secolului i se datorează, în primul rînd, utilizarea termenului moştenit *june*, prezent în toate cele trei versiuni ale *Apostolului*. În CB şi CV, sub versetul 12 apare un termen caracteristic ariei nordice, *prunc*, în CP apărînd un termen caracteristic aceleiaşi zone dar, spre deosebire de *prunc*, acceptat în aria sudică şi perceput ca lipsit de un caracter popular prea pregnant sau recuperabil de către norma cultă.

2.3.5. Situate sub forţa aceloraşi cauze, voinţa NTB de a oferi cititorului un text lămurit, alături de voinţa BB de a urma fidel modelul grecesc şi consolidarea firavei tradiţii munteneşti existente - cu încercarea de a aduce progrese la nivelul normei culte -, apar şi exemplele următoare: *păgîni* (cvasi-general în NTB), faţă de *limbi* (cvasi-general în BB), unde nu este secundar faptul că NTB apelează la un termen moştenit, faţă de acela că NTB preferă un termen pe înţelesul cititorului român unui calc de semnificat, precum în BB, apoi: *oameni* (general în NTB), faţă de *nărod* (general în BB); *rînduialele* (NTB, FA 5, 17), cu rădăcina în maghiară, faţă de *eresul* (BB), termen împrumutat deja în secolul al XVI-lea din textele slave, aici, probabil, reîmprumutat din greacă.

Marcat regionale, deşi datorită unor cauze diferite, apar şi seriile: *iacă* (general în NTB), faţă de *iată* (general în BB); *crai* (general în NTB), faţă de *împărat* (general în BB); *astruca* (NTB, FA, 5, 6), faţă de *îngropa* (BB), dar *îngropa* în ambele sub FA, 5, 9;10[3]; *a învita* (NTB, FA, 6, 12)[4], faţă de *a întărîta* (BB), loc în care CB şi CP utilizează verbul *a rădica*. CB şi CP cunosc şi folosesc vb. *a întărîta*, el apărînd, spre exemplu, sub FA 17, 16, precum în BB, în vreme ce NTB utilizează vb. *a înfierbînta*.

2.3.6. Analiza seriilor: *protopopa* (CB), „întîiul preut" (CP), „maimarele popilor" (NTB), *arhiereul* (BB) (FA 5, 27); *preotul* (CB), *arhiereu* (CP), „întîiul preut" (CV), „maimarele popilor" (NTB), *arhiereu* (BB) (FA 23, 2) evidenţiază un mănunchi de aspecte ale unui proces complex. Textele secolului al XVI-lea încearcă a găsi soluţii care să satisfacă cerinţa inteligibilităţii textului, adică să construiască în limba română - atît pentru cititor, cît şi pentru fondul lexical - un termen referitor la ierarhia bisericească superioară, dar care să nu fie rezultat al unui simplu împrumut. Fie că se utilizează exclusiv material moştenit, fie că se apelează la hibrizi,

[3] *A astruca* apare în *Vechiul Testament* din BB (*Tovit*, 12, 14; *Sirah*, 38, 17). În CB şi CP apare constant *a îngropa*.
[4] Termenul acesta apare în CP sub FA 14, 19, unde NTB prezintă *a amăgi*, iar BB *a îndemna*. În CB apare o creaţie precum *a înrosti*.

BDD-B2-12 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.171 (2026-09-12 05:08:09 UTC)

fie că se elimină cea mai importantă notă de conţinut (precum în CB, sub FA 23, 2), caracterul conştient al efortului rămîne evident. Căutarea unei soluţii acceptabile şi, mai cu seamă, faptul că o astfel de căutare reprezenta un proces care nu mai fusese făcut (cel puţin la un astfel de nivel şi cu un caracter atît de „public") sînt demonstrate şi de către tribulaţiile înregistrate prin oscilaţia şi nefixarea asupra unei soluţii nici măcar de către propunători, precum şi prin aparţia şi a termenului împrumutat (precum la Coresi sub FA 23, 2, şi în CB apare *arhiereu*), avînd în vedere faptul că textul slavon utilizează de fiecare dată termenul împrumutat din greacă. La nivelul secolului următor opţiunile apar mai polarizate. În spiritul opţiunilor prime, pe care se fundamentează cele două versiuni, BB va prezenta în mod constant termenul împrumutat, ca pe un termen tehnic şi consacrat, care nu are nevoie decît să fie învăţat ca formă şi conţinut şi nu tradus cumva. Situaţia este, ca multe altele, exemplară pentru a ilustra concepţia revizorilor BB. De cealaltă parte, NTB optează pentru calc, soluţie prin care, pe lîngă faptul că transferul conţinutului semnifică un transfer cvasi-instantaneu de sens, se transferă şi un procedeu de formare a cuvintelor. Chiar dacă, în exemplele citate, NTB oferă aceeaşi soluţie, textul acesta nu rămîne complet lipsit de căutările caracteristice secolului precedent. Astfel, în seria de sub FA 5, 17: „maimarele preot" (CB), „întîiul preut" (CP), „arhiereul popilor" (NTB), *arhiereu* (BB), chiar cu preţul unui semipleonasm, NTB readuce în text termenul consacrat, fără, însă, a-l utiliza în mod exclusiv. De altfel, prin apariţia în acelaşi text, a soluţiei „popa cel mare", NTB se arată ferm angajat pe calea care facilitează cititorului înţelegerea textului şi îmbogăţeşte limba fără apelul la împrumut.

2.3.7. Un caz tipic de explicare în text a unui concept dificil apare în seria de sub FA 11, 5: „văzuiu întru blăguit vedeare" (CB), „văzuiu întru ducere vedeare" (CP), „văzuiu, în răpirea minţii, vedeare" (NTB), „văzuiu în somn vedeare" (BB), ceea ce, în textul slavon, apare ca: **и видѣхъ въ истѫплєни видѣнїє**; textul grecesc utilizează în ambele cazuri termenul ἔκστάσις, cel latinesc sintagma „excessu mentis". Soluţia coresiană este compatibilă cu ceea ce apare în textul slavon (la rîndul său, bine poziţionat faţă de textele grecesc şi latinesc), deoarece termenul de acolo avea sensul 'egressio'. Bratul, însă, - în deplină coerenţă cu propriul comportament - manifestă o caracteristică de traducere prin care încearcă să explice şi să redea o trăsătură de bază a conceptului pe care îl are de translat către cititor şi în limba română. Precum în alte situaţii, cînd încearcă să explice uzînd de diferite procedee, de la simpla substituţie sinonimică, la perifraze ce desluşesc termenii mai mult sau mai puţin obscuri ori interpretabili, NTB alege calchierea sintagmei latine, rezultatul acestui procedeu, aplicat acelei sintagme, garantînd, precum se vede, cel mai ridicat nivel de înţelegere posibil al termenului şi conceptului în discuţie. La rîndul său, BB, optînd să nu urmeze calea aleasă de NTB, căci nu era compatibilă cu principiile de la baza BB, dar incapabil de a opera un împrumut şi nereuşind sau nevrînd să opereze un calc, încearcă o echivalare care, deşi nu este total nefericită, reduce tocmai notele distinctive ale noţiunii[5].

Urmînd versiunile străine, cele trei texte prezentaseră acelaşi tip de opţiune ceva mai devreme (FA 10, 10), unde starea este prezentată şi în altă dimensiune: ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, ceea ce, în textul slavon, se traduce prin: **нападѣ нань ѹжасъ**[6], în română prin: „căzu spri-nsul spaimă" (CB), „căzu spre el spaimă" (CP), „i să răpi mintea" (NTB), „căzu pre el năucire" (BB)[7].

2.3.8. La fel de interesante apar încercările de sub FA 5, 18: „şi-i puseră pre ei în păzitură, în prinsoarea cea de pază" (NTB), faţă de „şi-i puseră pre dînşii în paza temniţei" (BB), unde se încearcă redarea conceptului 'custodia publica', în textul grecesc: ἐν τηρήσει δημοτίᾳ. Avînd în vedere că, ceva mai jos, sub FA 5, 21, τὸ δεσμωτήριον, în versiunea latină, „ad carcerem", este redat unitar, prin *temniţă*, termen împrumutat din limbile slave şi larg cunoscut, atît în aria nordică, cît şi în cea sudică, devine evident că expresia grecească din versetul 18 oferă şansa (pentru NTB, care se arată doritor de astfel de libertăţi) sau provoacă dificultatea (pentru BB, urmăritor constant al literei) unei opţiuni. Precum se vede, NTB devine

[5] Starea de extaz era concepută ca fiind în legătură cu postul, ori cu somnul (propriu-zis sau la limită cu starea de veghe), dar avea două dominante, una evidenţiată în CB: era indusă la iniţiativa divinităţii, cealaltă în NTB: se caracteriza printr-un alt tip de ordine mentală, din perspectiva „normală" percepută ca o dezordine, ca o ieşire din tiparele fireşti de percepţie şi de comportament.

[6] Este greu de ştiut ce s-a înţeles aici, cel puţin în CB, deoarece slavona deţinea atît termenul **ѹжасъ** 'ἔκστασις, stupor', cît şi termenul **ѹжасъ** 'φόβος, timor'. Cu toate că, date fiind caracteristicile stării de extaz, dintre care, în primul rînd, aceea că nu era o stare obişnuită, ci una în a cărei apariţie divinitatea se implica, se poate presupune că o doză de spaimă nu este exclus să fi însoţit această stare, probabil că mai aproape de adevăr ar fi ipoteza că, în acest caz, preotul a greşit, iar diaconul l-a urmat.

[7] Şi de această dată, traducerea din NTB evidenţiază opţiunea acestuia către sugestiile textului latin, unde apare: „cecidit super eum mentis excessus". Mai mult decît sensurile 'deviaţie, rătăcire', pe care termenul grecesc le conţinea, lat. *excessus* avea tocmai sensul 'retragere, ieşire şi deplasare, îndepărtare, părăsire'.

BDD-B2-12 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.171 (2026-09-12 05:08:09 UTC)

redundant deoarece, concomitent cu dorinţa de a explica cititorului cu limpezime un concept, găseşte prilejul de a încerca translarea aceluia în cultura română, o dată cu crearea unei forme acceptabile. Şi de data aceasta, BB se arată extrem de conservator. Încercînd să urmeze textul grecesc, dar privind insistent şi la NTB, versiunea pe care o revizuia, greşeşte în partea a doua a sintagmei, căci nedesprinzîndu-se de termenul consacrat, *temniţă*, devine mai redundant decît NTB, întrucît nu aduce astfel nici o notă de conţinut în plus[8].

În ceea ce priveşte situaţia din textele secolului precedent, în acest loc, ele cunosc greşeala de traducere. Greşeala pleacă de la CB, fiind preluată de CP care, iarăşi, a ales să meargă pe aceeaşi cale cu Bratul, fără a face o minimă verificare. Aici apar: „şi puseră ei întru prevegheare depreună" (CB), respectiv: „şi-i puseră ei întru pază împreună" (CP). Privind la traducerea intercalată în CB: **и поставишѫ их въ съблюденіе ѡбще**, se observă că, în ambele cazuri, cuvîntul ultim provine din neluarea în calcul a posibilităţii ca vsl. **ѡбьщь** să fi avut un sens determinat de nevoile termenului precedent cu care constituia o sintagmă. Astfel că, în loc să fie dezvoltată valoarea 'public, comunitar', s-a cultivat o nuanţă, fundamentală, ce-i drept, a acestei valori, 'împreună'. Pentru cealaltă ocurenţă, în versiunile secolului al XVI-lea apare, iarăşi unitar, *legături*, respectiv *legătoare*. S-ar putea face un efort prin care, la limită, să se poată accepta traducerea ca fiind metaforică, mai ales pentru versiunea coresiană. Faptul acesta, însă, nu ar fi indicat deoarece, apărînd în textul slavon **ѧзылище**, înseamnă că Bratul şi, pe urmele lui, Coresi confundă subst. **ѫза** 'δεσμός, vinculum', sau **ѫзлъ** 'δεσμός, vinculum', cu subst. **ѫзилище** 'δεσμωτήριον, carcer'.

Ceva mai jos, sub FA 5, 21, CB şi CP operează un calc de semnificat prin: „tremeaseră întru *legături* se aducă ei", faţă de: „tremiseră întru *legătoare* să-i aducă ei" (CP). Elementul subliniat traduce vsl. **ѧзылиште** care, la rîndul său, redă gr. δεσμωτήριον. Precum în limba greacă, termenul slav este construit pe o bază avînd sensul 'vinculum'[9], ceea ce pare să genereze confuzie în traducerea românească, o confuzie potenţată şi de sensul general, care duce şi la utilizarea greşită a prepoziţiei. Deşi se poate accepta că diaconul a tradus corect, cel puţin la nivel de efect, foarte riguros vorbind, se poate spune că, avînd în faţă textul slavon, a păstrat singularul de acolo, ceea ce a salvat traducerea. Pe de altă parte, este posibil şi ca, în acest loc, diaconul să nu fi apelat la textul slavon, ci doar să fi urmat textul revizuit. De asemenea, nu se poate crede că, plecînd de la textul slavon, cel puţin un moment, preotul nu a avut în minte forma care apare în CP. Aceasta a fost una din acele situaţii în care, traducînd textul străin, în primă instanţă apare o soluţie după care, încercînd să pătrundă sensul, traducătorul (procesul este perfect valabil şi pentru revizorul care are în faţă şi textul străin) operează o banală schimbare, dar care conduce către greşeală. Fireşte, se poate presupune că întemniţaţii erau legaţi şi că au fost transportaţi astfel, precum şi că tot astfel erau prezentaţi în faţa instanţelor. Textul, însă, vorbeşte despre un loc în care acuzaţii şi condamnaţii erau reţinuţi, iar modul de conceptualizare din limba greacă, preluat şi în slavonă, trimite către termenul din CP. Chiar dacă nu a fost reţinută, soluţia coresiană nu poate fi considerată ca fiind artificială din punctul de vedere al limbii române.

[8] În *Vechiul Testament*, sub *Ieremia* 37, 20, Nicolae Spătarul tradusese: „casa cea de pază" şi „curtea temniţii".

[9] Vezi Miklosich sv **ѫза** şi urm., de asemenea Bailly sv δεσμός şi urm.

BDD-B2-12 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.171 (2026-09-12 05:08:09 UTC)